

Psychosociale studie over de netheid in de openbare ruimte in Brussel

Inzicht in de oorzaken van onbeschaafd gedrag en vaststelling van de hefboomen voor actie

Lysiane Dernelle
Project Manager

Agenda

- Doelstellingen
- Methodologie
- Belemmeringen en facilitatoren
- Vastgestelde profielen
- Gedragsinterventies
- Praktijkgeval

Doelstellingen

- 3 onderzoeksvragen:
 - Welke factoren hebben een invloed op (on)net gedrag in de openbare ruimte?
 - Welke "profielen" zouden meer geneigd zijn tot onnet gedrag in de openbare ruimte?
 - Welke hefboomen moeten worden ingezet om een gedragsverandering teweeg te brengen bij personen die onnet gedrag stellen in de openbare ruimte?
 - Samenwerking met Egerie Research en Behaven

Methodologie

- Gebruik van gedragsinstrumenten en een model waarmee we:
 - Gebruik maken van wetenschappelijk bewijs
 - Alle gedragsinvloeden begrijpen en gebruiken
 - Van analyse tot oplossing gaan
- Concreet:
 - 3 stappen:
 - Analyse
 - Prioritering
 - Oplossing

Methodologie - Analyse

- **Wetenschappelijke review:**
 - Focus op (on)net gedrag (>< recyclage, afvalvermindering)
 - Inventariseren en samenvatten van bestaande wetenschap over gedragingen, belemmeringen en hefbomen van (on)netheid in de openbare ruimte
 - Bronnen: wetenschappelijke kranten, academisch sector, experts in (on)netheid
- **Kwantitatieve en etnografische studie:**
 - In map brengen van verschillende locaties en afval
 - Individuele gesprekken met experts
 - Individuele gesprekken met groepen of burgers
 - Mindmaps die onnetheid weergeven per zone en soort gedrag

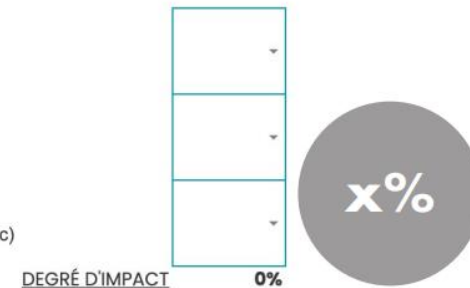
Methodologie - Analyse

Methodologie - Prioritering

- Welke soorten locaties en afval zijn prioritair om de negatieve gevolgen van zwerfvuil het snelst en het sterkst te verminderen?
 - Online vragenlijst voor experts

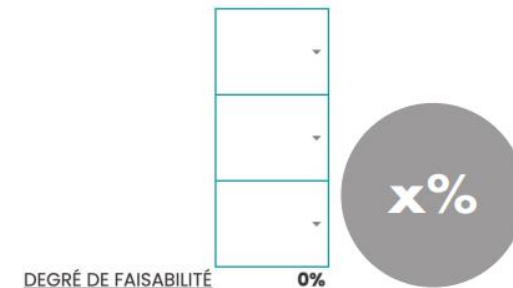
Quel est le degré d'IMPACT de cette intervention ?

- I1: **A quel point son impact est-il direct ?**
(1 = très indirect ; 5 = direct)
- I2: **Permet-elle au plus grand nombre d'en bénéficier ?**
(1 = une petite partie de la population ; 5 = tout le monde)
- I3: **Responsabilise-t-elle notre public plutôt que de se reposer sur les équipes de propreté ?**
(1 = responsabilité davantage chez les équipes de propreté ; 5 = responsabilité davantage chez notre public)

Dans quelle mesure cette intervention est-elle FAISABLE ?

- F1: **A quel point est-elle facile pour notre public ?**
(1 = très difficile ; 5 = très facile)
- F2: **A quel point est-elle motivante pour notre public ?**
(1 = très démotivant ; 5 = très motivant)
- F3: **En avons-nous les moyens (financiers et opérationnels) ?**
(1 = pas les moyens ; 5 = tout à fait les moyens)

Methodologie - Prioritering

- Bepaling:
 - Prioritaire locaties: Metrostations, schoolzones, winkelstraten, glasbollen, parken en openbare pleinen, bus- en tramhaltes.
 - Prioritaire afval: Sigarettepeuken, verpakkingen, glas, grofvuil, opgestapeld karton
 - Prioritaire afval per soort locatie:
 - Metrostations – verpakkingen
 - Schoolzones – verpakkingen en sigarettenpeuken
 - Winkelstraten - opgestapeld karton
 - Glasbollen – glas en andere (olie, grofvuil)
 - Parken en openbare pleinen – verpakkingen en sigarettenpeuken
 - Bus- en tramhaltes - sigarettenpeuken

Methodologie - Oplossing

- Gedragsinterventies identificeren en selecteren:
 - 6 workshops over prioritaire soorten afval per type locatie
 - Identificatie door betrokkenen van uit te voeren acties en maatregelen
 - Betrokkenen: Net Brussel, Leefmilieu Brussel, Fost Plus, AVPU, Shopera, Be WaPP, de gemeenten, de MIVB, ...

Belemmeringen en facilitatoren

- Beantwoordt de vraag "Welke factoren hebben een invloed op (on)net gedrag in de openbare ruimte?"

BELEMMERINGEN

- Slecht onderhouden plek
- Ontbrekende vuilnisbakken, slecht geplaatst of in slechte staat
- Anonimiteit geboden door de plek
- Aanwezigheid van reinigingspersoneel
- Onzekerheid over wat als afval geldt
- Gebrek van kennis van de geldende regels

HEFBOMEN

- Nette en toonbare plek
- Nabije en toegankelijke vuilnisbakken
- Onmiddellijke aanwezigheid van andere mensen
- Een hechte gemeenschap
- Dreiging met strafmaatregelen
- Trots op de plaats of buurt
- Schuldgevoelens of verveeld zijn wegens onnet gedrag

Vastgestelde profielen

- Beantwoordt de vraag "Welke "profielen" zouden meer geneigd zijn tot onnet gedrag in de openbare ruimte?"

1. De schuldige burger

- Bekritiseert het gebrek aan doeltreffende oplossingen
- Heeft spijt van de daad maar voelt zich niet alleen verantwoordelijk
- Bereid om de juiste gedragen te maken zolang ze de middelen daartoe krijgen
- Kent de regels maar weet dat hij fout is: rechtvaardigt zichzelf door zijn machteloosheid/onmacht aan te voeren
- Incidentele kant van zijn acties (vermoeidheid, geen auto, onverenigbare schema's, noodgeval,...)

« Ik weet dat ik het niet moet doen, maar eerlijk gezegd zie ik geen andere oplossing... »

Vastgestelde profielen

2. De onverschillige individualist

- Onverschillige kijk op de openbare ruimte die afhankelijk is van de overheid
- De overheid: zij moet de openbare ruimte beheren
- Geen onderwijs in afvalbeheer bij kinderen
- Trivialisering van iemands daden: geen schuld, schaadt niemand, het is de norm
- Impulsief en onnadenkend: noodzaak om afval kwijt te raken
- De gemakkelijkste en meest comfortabele oplossing van het moment

« Eerlijk gezegd zie ik niet echt hoe mijn gedrag iemand kan storen... »

Vastgestelde profielen

3. De sluwe onbeschaafde

- Kent de regels en de geldigheid van de wetten, maar besluit ze te omzeilen en het systeem te slim af te zijn
- Handelt uit uitdaging en/of verplichting
- Winnaar 2x: opwinding door zijn daad van ongehoorzaamheid en financieel gewin
- Bespaart zoveel mogelijk (betaalt bijvoorbeeld niet voor tassen)
- Bewust en bezorgd over het milieu, maar volgens hem storen zijn handelingen zijn medeburgers en de openbare ruimte niet

*« Als ik ooit gepakt word, zal
het nog steeds goedkoper zijn.»*

Vastgestelde profielen

4. De rebel tegen het systeem

- Frustratie en negativiteit in zijn toespraak
- Gevoel van onrechtvaardigheid als burger en het gevoel gemanipuleerd te worden door de overheden
- Overheden heffen te veel belasting en burgers krijgen er niets voor terug
- Weggooien waar het niet hoort = persoonlijke wraak
- Trots op zijn daden
- Zal zich buitengesloten voelen als hij in een volksbuurt woont: vuile toestand = verlatenheid
- Geeft uiting aan zijn ergernis over de afvalregelgeving
- Gevoel van inconsistentie in de ingevoerde regels
- Niet bezorgd over het milieu en vervuiling

« Als je de belastingen ziet die ze ons laten betalen, ga ik mij toch niet schuldig voelen, ik betaal hen genoeg om hen mijn afval te doen opruimen.... »

Vastgestelde profielen

5. De altruïst

- Is van mening dat het goed is om afval in openbare ruimte te zetten omdat het een tweede leven biedt
- Voelt zich op geen enkel moment vervuilend of onbeschaafd aan
- Eist voorbeeldig gedrag op het gebied van afvalbeheer
- Strikte naleving van de sortering, geen klein afval op de grond behalve biologisch afval
- Soms een fan van zero afval consumptie
- Zoekt de gemakkelijke uitweg: meer opportunistische benadering om een gemakkelijke/makkelijke oplossing te vinden

« Ik beschouw mezelf niet als een vervuiler als ik mijn voorwerpen in goede staat aanbied aan mensen in de buurt, integendeel, ik heb het gevoel dat ik een goede daad verricht.. »

Gedragsinterventies

- Beantwoordt de vraag "Welke hefboomen moeten worden ingezet om een gedragsverandering teweeg te brengen bij personen die onnet gedrag stellen in de openbare ruimte?"
 - Verzameling van gedragsinterventies:
 - Concrete oplossingen
 - Operationele interventies
 - Voor de betrokken actoren

► Établir des espaces à fumer	
Intervention	Un espace à fumer a le bénéfice d'indiquer aux fumeurs ce qu'il faut faire (plutôt que ce qu'il ne faut pas faire)
Considération	Comment mettre en place des zones à fumer proches des points d'attente ?
Comment l'appliquer dans notre contexte ?	<ul style="list-style-type: none">• Zone dessinée sur le sol ou un U en verre dirigeant la fumée vers le haut• Doit être confortable, pourvu d'un grand cendrier ou poubelle à cigarette• Idéalement avec un distributeur de cendriers portables• Filets de collecte à l'avant et à l'arrière (cfr. sur les autoroutes)• Favoriser d'abord les grands arrêts/les plus fréquentés (!! Mais attention à la contrainte liée aux flux)• Pourrait être permanent ou via un test temporaire (structure démontable/mobile)

Praktijkgeval

- We are Park: Communicatiecampagne over de netheid in parken
 - Doelgedrag: afval in de vuilnisbak of thuis weggooien
 - Keuze van een hefboom uit de studie: "Een hechte gemeenschap"
 - Een beroep doen op sociale waarden om gedrag te beïnvloeden
 - Van je gemeenschap houden = ervoor zorgen
 - Kansen:
 - 2/3 van de parkgebruikers zijn regelmatige bezoekers: vertrouwdheid en gehechtheid aan de plaats
 - Post-covid periode: behoefte om erbij te horen en te verbinden
 - Gedragsstrategie:
 - Netheid als sociale norm versterken: de meeste mensen hebben het juiste gedrag
 - Een precieze en richtinggevende boodschap overbrengen: specifieke en begrijpelijke instructies
 - Het juiste gedrag visualiseren: vooral bij verschillende talen

BRUXELLES PROMOTE
VET BRUSSELS

Fostplus

PARK ACTIVITEIT

#We are
park
Ligne 28

Aimons-le. Gardons-le propre.

**JETEZ VOS DÉCHETS
DANS UNE POUBELLE
OU CHEZ VOUS.**

BRUXELLES PROMOTE
VET BRUSSELS

Fostplus

PARK ACTIVITEIT

#We are
park
Porte de Hal

Aimons-le. Gardons-le propre.

**JETEZ VOS DÉCHETS
DANS UNE POUBELLE
OU CHEZ VOUS.**

BRUXELLES PROMOTE
VET BRUSSELS

Fostplus

PARK ACTIVITEIT

#We are
park
Laken

Wie ervan houdt, houdt het proper.

**AFVAL IN DE VUILBAK
OF MEE NAAR HUIS.**

BRUXELLES PROMOTE
VET BRUSSELS

Fostplus

PARK ACTIVITEIT

#We are
park
Bonnevie

Wie ervan houdt, houdt het proper.

**AFVAL IN DE VUILBAK
OF MEE NAAR HUIS.**

Bedankt voor uw aandacht!

Lysiane Dernelle
Project Manager – Net Brussel
lysiane.dernelle@arp-gan.be